

Antonio SANDU

**ELEMENTE DE
SOCIOLOGIE
PENTRU
ADMINISTRAȚIA
PUBLICĂ**

Lumen
2016

ELEMENTE DE SOCIOLOGIE PENTRU
ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ
Antonio SANDU

Copyright Editura Lumen, 2016
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Volumul este o re-editare a primei părți a volumului apărut la Editura Didactică și Pedagogică în 2015, sub titlul “*Elemente de sociologie și logică*”, tirajul fiind epuizat.

În acest volum au fost integrate parțial unele teme tratate anterior de autor în articole științifice și volume, fiind citate corespunzător.

ISBN: 978-973-166-427-9

I.1. Introducere în sociologie

I.1.1. Sociologia - definiție

Termenul de *sociologie* își are originea în cuvântul latinesc „socius“ cu sensul de societate și termenul grecesc „logos“, care semnifică știință. Ca atare, într-o primă aproximare, sociologia este știința despre social¹.

Sociologia este știința care studiază socialul sub aspectul proceselor care au loc în societate, și a regulilor după care aceste procese sociale se desfășoară. Procesele sociale implică atât interacțiunile dintre indivizi, cât și asocierea acestora în grupuri și instituții sociale, comunități umane și societatea în general. Ca atare, sociologia este știința care studiază viața socială.

Primul care a utilizat și definit termenul sociologie a fost Auguste Comte (2005), anterior, el utilizând conceptele de “filosofie pozitivă” și respectiv “fizică socială” pentru a defini viitoarea știință.

Max Weber (1992) a definit la rândul său sociologia ca știință a acțiunii sociale.

Pentru George Gurvitch (2007), obiectul de studiu al sociologiei îl constituie fenomenele sociale totale.

Alte definiții ale sociologiei vizează obiectul acesteia, și anume existența socială, structura socială, studiul vieții sociale, a fenomenelor comunicaționale etc.

Schifirneț (2012) definește sociologia ca știință dedicată explicării și înțelegerii structurii și funcționării realității sociale.

¹ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică, Metodologia cercetării sociale*. București, România: Editura Tritonic, pp. 7-19.

Sarcină de învățare 1: Lectură suplimentară

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *sociologiei* ca știință, invităm studenții să lectureze capitolul “Relația dintre sociologie și științele sociale”, din Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică, Metodologia cercetării sociale*. București, România: Editura Tritonic, pp. 13-16.

Sarcină de învățare 2: Lectură suplimentară

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *sociologiei* ca știință, invităm studenții să lectureze capitolul “Ramuri ale sociologiei”, din Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică, Metodologia cercetării sociale*. București, România: Editura Tritonic, pp. 16-19.

Definițiile anterior menționate au fost preluate din volumul *Ce este sociologia? 101 definiții ale sociologiei* (2010), a autorului Sergiu Lucian Raiu, care a efectuat o sinteză din peste 100 de definiții ale sociologiei existente în literatura de specialitate. Referințele bibliografice menționate de autor vizează în special bibliografie sociologică românească accesibilă studenților.

Sarcină de învățare 3: Lectură suplimentară

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *sociologiei* ca știință, invităm studenții să lectureze Raiu, S. L. (2010). *Ce este sociologia? 101 definiții ale sociologiei*. Timișoara, România: Editura Universității de Vest, pp. 1-83.

Sarcină de lucru 1:

Realizați un eseu cu titlul: *Sociologia: încercări de definire*, pornind de la definițiile menționate în suportul de curs și respectiv în volumul Sergiu Lucian Raiu (2010). *Ce este sociologia? 101 definiții ale sociologiei*. Timișoara, România: Editura Universității de Vest. Disponibilă online la adresa:

https://www.academia.edu/1472195/Ce_este_sociologia

I.1.2. Instituții sociale

Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile, create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale grupurilor și indivizilor. Instituțiile se caracterizează prin stabilitate și continuitate (Schifirneț, 2012).

Putem² înțelege instituțiile sociale ca o structurare a acțiunii umane, pornind de la un set de reguli formale, informale, generatoare de ordine socială. Regulele pe care se întemeiază instituțiile sociale “reprezintă” regulile jocului “social”.

Pentru North (2003), instituțiile sunt seturi de reguli care structurează interacțiunile sociale în moduri particulare. Pentru ca un set de reguli să fie considerate o instituție socială, cunoașterea acestor reguli trebuie să fie împărtășită de o parte relevantă a comunității sau societății. Instituțiile reprezintă un set de reguli, proceduri de înțelegere și norme de comportament moral și etic desemnate să constrângă comportamentul indivizilor, cu scopul de a maximiza avuția sau utilitatea principiilor (North, 2003).

² În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică, Metodologia cercetării sociale*. București, România: Editura Tritonic, pp. 22-33.

Instituțiile apar sub forma unor structuri constrângătoare, create de indivizi în cursul interacțiunii dintre aceștia, pentru a da formă particulară și general acceptată fenomenelor sociale.

Pentru Constantin Schifirneț (2012) instituțiile sociale reprezintă:

- un grup sau mai multe grupuri de persoane implicate în rezolvarea de probleme pentru întreaga comunitate, îndeplinind astfel o serie de funcții publice (primărie, prefectură, minister etc.);
- forma în care este organizată acțiunea exercitată de membrii unui grup atunci când acționează în numele grupului;
- ansamblul de tehnici și de mijloace de acțiune utilizate de membrii unui grup în exercitarea unor funcții publice. Acțiunile membrilor grupului sunt reglementate de regulile grupului, fiind menite să satisfacă o serie de nevoi ale indivizilor în numele cărora instituția acționează.
- rolurile sociale exercitate de o serie de membri ai unor grupuri sociale, deosebit de importante pentru întregul grup (Schifirneț, 2012).

Funcțiile în cadrul instituțiilor sunt formal stabilite, rolul exercitat de deținătorii acestor funcții fiind prescris prin reguli. Instituțiile îndeplinesc mai multe funcții la nivelul societății, deși de multe ori, una dintre acestea este dominantă. Funcția unui spital este în principal de a asigura accesul pacienților la tratament și îngrijire, dar în secundar exercită funcții de socializare pentru angajații săi, funcții educaționale pentru medicii stagiați etc. O funcție generală a societății poate fi îndeplinită de mai multe instituții: apărarea drepturilor omului de exemplu se realizează de instituții juridice, politice, educaționale etc.

Instituțiile pot fi constituite formal – instituțiile publice, sau informal – instituții a căror reguli sunt general acceptate fără a fi formalizate în documente scrise.

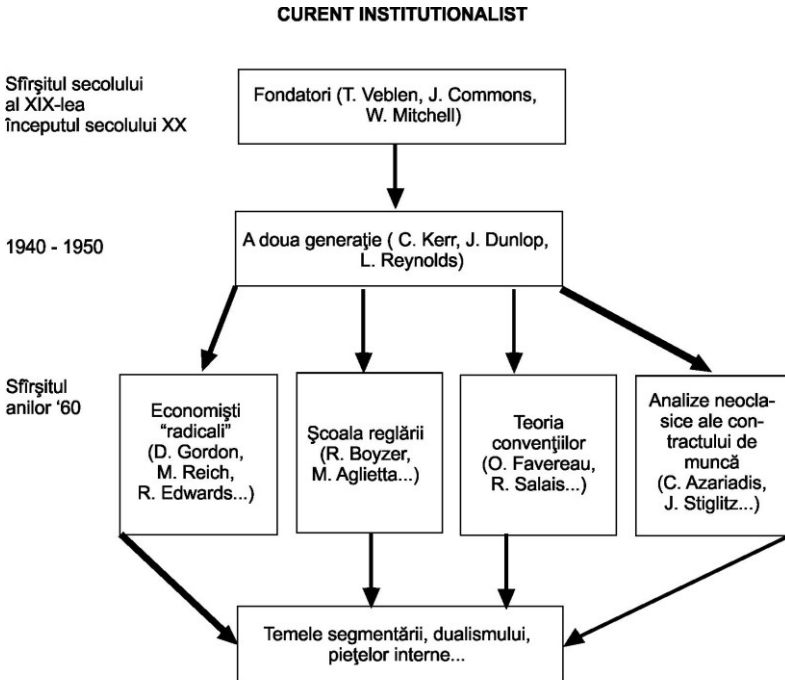
Instituțiile nu trebuie confundate cu *organizațiile*, care sunt de asemenea structuri umane socialmente constituite, având reguli precise de funcționare și propriul sistem de roluri și funcții. Organizațiile pot avea scopuri legitime, sau nelegitime. Organizațiile cu scopuri legitime pot funcționa în domenii precum: economic, social, politic sau cultural. Organizațiile ale căror scopuri sunt nelegitime funcționează în general în afara legii, fiind reprezentate de organizații teroriste, structuri organizaționale mafioate etc. Termenul de *instituție* provine din cuvântul latinesc *institutio*, care desemna întemeiere, dar și obicei, regulă de comportament. Romanii foloseau termenul *institutiones* pentru a desemna lucrările fundamentale în domeniul dreptului.

Instituțiile sociale pot fi formale și informale. Cele formale sunt acele instituții constituite prin intermediul unei prescripții juridice, care reglementează scopul, obiectivele, procedurile de funcționare, sistemul de statusuri și roluri. În cadrul instituțiilor informale, regulile și normele sunt superflue, și sistemul de status-roluri este în general personalizat (Onicov, 2003). Având în vedere caracterul constrângător și normativ al instituțiilor sociale, acestea gestionează sociabilitatea sub aspectul ordinii sociale. Instituțiile diferă prin gradul de formalizare, de la cele cu mare putere juridică – cum ar fi democrația, statul de drept – până la cele reglementate prin obiceiuri și tradiții, cum este de exemplu salutul. Regulile sunt scrise și nescrise, formale sau informale, mandatorii sau regulatorii.

Instituție (Institution). Din lat. *institutio*-instituire, metodă, învățătură. Termen polisemantic, folosit de juriști (M. Hauriou, G. Renard), economiști (școala Public Choice-ului; J. Buchanan, G. Tullock) și sociologi (în special Durkheim și Parsons). Ansamblu de reguli care organizează societatea sau unele din instanțele acesteia. Distincție (potrivit lui Kardiner) între instituții primare și instituții secundare. O triplă funcție: socializare, control și reglare. Noțiuni de cod, constrângere și

sancțiune. Este prezentată și o componentă simbolică sau imaginară (cf. lucrărilor lui C. Castoriadis) (Ferréol, et.al. 1998).

Institutionalism (Institutionnalisme). Să luăm ca punct de plecare schema:

(Sursa: FERREOL G., DEUBEL P., *Economie du travail*, Paris, A. Colin, 1990, p.69)

(Ferréol et.al. 1998).

Să explicăm fiecare dintre aceste filiații. De la crearea sa, curentul instituționalist încearcă să promoveze o viziune pluridisciplinară a fenomenelor economice. Aportul istoriei, sociologiei și științelor juridice permite astfel o mai bună percepere a mecanismelor de alocare, sau de redistribuire a bogățiilor. Accentul este pus pe negocierile colective, pe

practicile de acordare a indemnizațiilor, pe gestiunea resurselor umane... în anii '40, rolul organizațiilor sindicale este specificat mai clar: nu se mai vorbește de monopol, ci de voce: prezența delegaților sau reprezentanților reduce arbitrariul și oferă o protecție eficace. (Ferréol et.al. 1998).

Această insistență asupra ierarhiilor și sistemelor de valori a dat naștere, ulterior, unor numeroase interpretări. Regrupați în jurul URPE (Union for Radical Political Economy), radicalii americani văd în compartimentarea pieței un semn al dominației capitaliste. Deținătorii mijloacelor de producție "divizează pentru a governa mai bine" prin intermediul controlului și supravegherii mâinii de lucru. Pe de altă parte, școala reglării își plasează unele din preocupări într-o perspectivă mai globală, cea a "raportului salarial". Pentru "convenționalisti", "obiectul" studiat devine mai complex, nu mai este o marfă, ci un ansamblu de angajamente mutuale. Evoluția regulilor și codificărilor trebuie astfel integrată în raționament (teoria contractelor implicite și salariilor de eficiență) (Ferréol et.al. 1998).

Instituțiile politice³ sunt create în scopul obținerii exercitării și extinderii puterii. Grupurile sociale cu interese comune se organizează în scopul participării la acte de putere, indiferent de nivelul în care această putere se manifestă. Un prim exemplu de instituție politică o reprezintă partidul. Partidele politice sunt organizații centrate în jurul unor ideologii care reprezintă interesele unei clase sociale sau a unor grupuri sociale. Scopul manifest al acestora este obținerea și menținerea puterii politice, în general

³ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică, Metodologia cercetării sociale*. București, România: Editura Tritonic, pp. 26-30.

prin mecanisme democratice, și în contexte pluraliste. Excepția este reprezentată de partidele totalitare, care monopolizează scena politică, nerecunoscând legitimitatea altor partide sau grupuri politice.

O altă categorie de instituții politice sunt cele care vizează exercitarea efectivă a puterii politice. Dintre instituțiile politice de exercitare a puterii, enumerăm:

- parlamentul, care reprezintă puterea legislativă;
- guvernul, ca putere executivă;
- președenția, având atribuții în reprezentarea statului și garantarea caracterului democratic al țării.

La nivel local funcționează: Consiliul Județean cu funcție de reglementare normativă a activității administrative, și instituția prefectului, care funcționează ca reprezentant al guvernului la nivelul județului. Prefectul conduce, la nivel local, serviciile publice descentralizate și deconcentrate ale ministerelor, precum și alte organe ale administrației publice centrale care funcționează la nivel teritorial. Prefecții sunt înalți funcționari publici, apolitici și numiți de guvern, din rândul înalților funcționari publici. La nivelul comunității locale funcționează consiliul cu rol de reglementare a politicilor publice locale, și respectiv primarul, cu rolul de autoritate executivă la nivelul localității.

La nivelul Uniunii Europene puterea politică se exercită prin Parlamentul European, ales o dată la cinci ani, și care se constituie în Camera Reprezentanților cetățenilor din Uniunea Europeană. Consiliul Uniunii Europene, sau Consiliul de Miniștri, este o parte a legislativului Uniunii Europene, reprezentând statele membre. Legislativul european este de facto o structură bicamerală, atât Parlamentul European, cât și Consiliul Uniunii Europene având funcție legislativă. Puterea executivă, la nivelul Uniunii Europene, este reprezentată de Comisia Europeană responsabilă de elaborarea de propuneri legislative, și de implementarea deciziilor Consiliului Europei și a